

Kunnskapens betydning i tverretatlig samarbeid

et essay

av

Anders M. Jacobsen

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-B)

Politihøgskolen avd. Bodø

2012

Innholdsfortegnelse

Prolog: En vanskelig kveld på miljøhjemmet	2
Rett og det rette.....	4
Den vonde følelsens tosidighet.....	5
La tvilen komme til gode.....	7
Tverretatlig samarbeid og en gjensidig forståelse.....	8
Beslutninger på realistiske premisser.....	11
Hindringer på veien.....	13
Den gode følelsens opphav.....	15
Epilog: En erfaring rikere.....	17
Litteraturliste.....	18

Prolog: En vanskelig kveld på miljøhjemmet

Vi spiller kortspillet ”idiot” samtidig som nyhetene står på i bakgrunnen. Nyhetsoppleseren forteller at det kan se ut som om ”lommemannen” har tuklet med flere barn enn politiet først antok. Forferdelig mann. Det er vel blant annet på grunn av personer som han og hans likesinnede at det er stort behov for miljøhjem som ”Østvatten”, tenker jeg. ”Ina” går ut for å ta seg en røyk. ”Kle på deg godt da, det er kaldt ute” sier kollegaen min. Ina pleier å ta seg en røyk før tv’n blir skrudd av klokken 2200. Hun har i utgangspunktet lov til å gå ut å røyke akkurat som hun vil da dette er nedfelt i forskrifter gjennom lov om barnevern. Ofte blir noen med henne ut for å røyke, men ikke denne gangen. Oppvasken må tas etter at vi har drukket kakao og spist vafler. Det kan vel også ha noe å gjøre med at det er 22 minusgrader ute.

Det går ca 10 minutter og jeg tenker at det må være en lang og kald røyk. Jeg får en liten følelse av at det er noe på ferde da jeg kommer på at hun den siste halve timen var veldig ivrig på å sende sms via mobiltelefonen. Jeg ser bort på kommoden i gangen og registrerer at det mangler en husnøkkel. Lommeboken hennes som pleier å ligge der er også borte. ”Nå har hun stukket av igjen”, sier jeg til kollegaen min. ”Ja, det var vel ikke noen overraskelse. Lite vi får gjort med det nå, spesielt når vi bare er to”, svarer han. Kollegaen min forteller at det var en hendelse noen dager tidligere. Ina hadde vært på internett og ”chattet” med en ukjent person som hun angivelig skulle gi en ”blowjob” mot betaling. Personen hadde kommet utpå natten, og Ina hadde sneket seg ned trappa og møtt ham utenfor huset. Ina hadde visstnok bare tatt pengene, løpt inn i huset og låst døra, uten at hun hadde overholdt sin del av avtalen. Kollegaen min hadde lurt på hva som skjedde når mannen ringte på døra etter at Ina hadde lurt ham. Situasjonen endte med at mannen dro, og kollegaen min prøvde å få kontakt med Ina som hadde låst døra inn til soverommet, et sted som er ”hellig”. ”Der kommer ingen inn, og det er bestemt i barnevernloven”, blir jeg forklart.

Ina har stukket av. En 15 år gammel jente som tydeligvis har kontakt med en del personer som ikke er bra for henne. Jeg føler frustrasjon og synes det er merkelig at vi ikke gjør noe. Hvorfor kjører vi ikke etter henne eller ringer politiet? Jeg har lyst til å ringe kollegaene mine på lensmannskontoret for å be

dem holde utkikk, men det kan jeg ikke. Politimyndigheten min gjelder ikke på institusjonen. I stedet har jeg signert en kontrakt på at jeg er underlagt de samme lover og regler som resten av de ansatte på institusjonen. Men hva med vanlig fornuft og myndighet i kraft av å være voksne, myndige personer som har ansvaret for et barn? Betyr ikke det noe?

”Kan vi ikke bare kjøre rundt til vennene hennes der hun pleier å henge for å se om hun er der?”, spør jeg kollegaen min. Han forklarer meg at om det ikke er fare for liv og død, så kan vi ikke tvinge henne med oss uansett. Dessuten har vi en ungdom til vi må passe på i huset som ikke kan være alene. Ingen av oss kan dra etter henne alene da vi må være to i tilfelle Ina skulle komme med en ”historie” om at en mannlig miljøarbeider har tatt på henne. Det har visstnok skjedd før. Han sier dette med en intensitet som viser at situasjonen faktisk plager ham, men også at jeg ikke forstår rammene for oppgaven de har. Tidligere har jeg blitt frustrert over hvor lite kontroll de som jobber her utøver overfor ungdommene. Jeg merker det er godt at han viser at han faktisk bryr seg, selv om det ikke hjelper Ina så mye akkurat nå.

Utover kvelden ringer vi rundt til de andre miljøhjemmene i området, men til ingen nytte. Vi ringer noen av vennene, men heller ikke det gir oss noen resultater. Vi prøver også å kalle inn en ekstra kollega på overtid slik at to stykker kan stikke ut å lete, men ingen kan. Frustrasjonen min går mer over til rådvillhet. Hvor er samarbeidet med politiet? Jeg vet at på denne tiden av døgnet er det ofte lite som skjer i byen, og at vi antageligvis kan få noen ekstra øyne til å se etter henne. Kollegene mine på lennsmannskontoret ville nok mer enn gjerne tatt seg en kjøretur. Det blir kveld, og det er ikke annet å gjøre enn legge seg, slukke lyset og vente.

I løpet av natten kommer Ina hjem igjen. Kollegaen min sover i stuen for å få tatt et par alvorsord med henne når hun kommer inn. ”BANG!!” Jeg våkner av at det smeller i døra inn til Ina sitt rom. Hun har sneket seg inn, løpt opp trappa og låst døra. Hun er trygg. Ingen kan nå henne der, det har barnevernloven bestemt.

Rett og ”det rette”

I forhold til å komme fra en polititilværelse, hvor handlekraft er en av de mest etterspurte egenskapene var dette fryktelig vanskelig. Jeg følte meg paralyisert både som politimann, men også som barnevernsarbeider og ikke minst som en person med ansvar for et barns ve og vel. Hovederfaringen jeg gjorde meg var at jeg gjennom jobb noen ganger kan komme i et dilemma hvor det juridiske aspektet gjennom instruksverk er i konflikt med hva jeg ønsker å gjøre som person, og kanskje hva jeg moralsk sett føler er rett i situasjonen. Jeg følte det var bedre alternativer enn å vente ut kvelden, men hovedsakelig på grunn av mangel på personell, arbeidsinstrukser og institusjonens tolking av disse, ble vi ”lenket” til sofaen. Et naturlig spørsmål som dukker opp er om det vi gjorde var etisk riktig, og om det rette er å følge lover og regler som er vår plikt, dette selv om de er uforenlige med vår egen overbevisning? Eller er det å følge vår iboende moral, som vi har opparbeidet oss gjennom et helt liv, legitimt på et overordnet nivå, og derfor det rette? Dette var spørsmål som plagde meg i ganske lang tid i etterkant, men det har også gitt meg ny og verdifull kunnskap føler jeg. En kunnskap som gjør at jeg kanskje vil bli en bedre politibetjent i fremtiden, kanskje spesielt når det gjelder muligheten til å oppnå et velfungerende samarbeid med andre etater utenfor politiet.

Regelverket ble altså en ramme og en begrensning for handlingene mine, både som ansatt og som menneske. I dette tilfellet var det mange aspekter som resulterte i at jeg følte slik jeg gjorde. Det var ressursmangel, og problematikk rundt bruken av tvang. Men for meg var også reglene om taushetsplikten mellom barnevernetaten og andre deler av forvaltningen et like stort hinder i forhold til hva jeg ønsket å gjøre. Selv om lover og regler kan tolkes, må jeg i første omgang gå ut fra at miljøhjemmet tolker barnevernloven og arbeidsinstruksen i henhold til vanlig praksis. De aller fleste ved Østvatten var enige i måten ting ble gjort på. Ut ifra samtaler med noen av de ansatte på andre miljøhjem i nærheten virket det som om det var en felles forståelse for hvilken linje institusjonene skulle legge seg på. Det som slo meg tidlig under oppholdet var at det var en voldsom fokus på regelverket, noe som ble bekreftet med et enda sterkere fokus

på kontrollorganet; tilsynet.¹ Ved enhver bruk av tvang eller ransakelse av rom kan man bli stilt til rette ovenfor tilsynet, noe jeg fikk inntrykk av ikke var en behagelig opplevelse. Det slår meg derfor at barnevernloven og de internt utviklede retningslinjene til hjemmet sannsynligvis tolkes ganske strengt. En av de nyutdannede sa til meg at hans praksis var; ”er du i tvil, så er du ikke i tvil”. Med det mente han at tilsynet var så sterke innad i fagmiljøet at det er bedre å være klart på den sikre siden, enn å bevege seg over i noen gråsoner. Dette synet ble også bekreftet av en av de mer erfarne fra et annet hjem. Men han forklarte meg at selv om barnevernloven er streng, så lærer man seg etter hvert hvor det er handlingsrom i forhold til regelverket. Jeg tolket dette dit hen at han opererte i gråsonen noen ganger. Jeg husker jeg tenkte at det er et paradoks. At den mest menneskelige egenskapen vi har, det å bruke moralsk skjønn og vurdering skal gjennom lovverk reduseres til å måtte operere i gråsonen. Vil vi gjennom en slik praksis til det fulle kunne stå inne for handlingene våre?

Den vonde følelsens tosidighet

Sett i lys av min tilværelse som politistudent, så bærer nok min tolkning av situasjonen preg av at jeg ser på hendelsen fra et ”politiperspektiv”. Selv om jeg undertegnet en arbeidskontrakt da jeg møtte opp første dag på Østvatten, og jeg mistet politimyndigheten min midlertidig, er det klart at mitt perspektiv vil være fra politiets side, i beste fall ubevisst. Som politimann har jeg myndighet til å gripe inn i en slik hendelse Ina var involvert i. Jeg vil gå så langt som å si at det hadde vært min plikt om jeg hadde fått samme informasjon i tjeneste. Av den grunn har jeg undret meg over om årsaken til at dette føltes helt feil, var at jeg følte det var min plikt som politimann å gjøre noe, eller om det føltes feil fordi jeg er et menneske med mer eller mindre utviklet moral, omtanke og medfølelse for andre mennesker.

Jeg tror at for politimannen Anders ble dette feil fordi vi ikke gjorde noen ting. Det å *ikke* gjøre noe er ikke et tema i forhold til å løse oppgaver i politiet. Politiet skal være handlekraftige og ikke nølende. Det er derfor klart at mangel

¹ Med tilsynet menes her Fylkesmannen som har ansvaret for tilsynet av barneverntjenester i kommunen (Helsetilsynet, 2012)

på handling den kvelden alene strider i mot hva jeg lærer på politihøyskolen, og vil derfor mest sannsynlig gi meg en vond følelse i magen. Tankene jeg har gjort meg i etterkant av erfaringen er allikevel at dette også handlet om noe annet, om noe mer grunnleggende i meg som person. Jeg opplevde situasjonen med Ina som noe veldig kritisk, noe jeg vil tro at de fleste andre voksne mennesker også ville gjort. Om jeg prøver å legge bort rasjonalitet, regler og tanker om politi og barnevern, så er den følelsen jeg sitter igjen med at dette ble fullstendig feil for meg som medmenneske. I kraft av å være et menneske med ansvar for noen, så følte ikke dette rett. Ina var i fare, hun var ung, og vi gjorde ingenting fornuftig for å endre denne situasjonen. Jeg ble urolig i kroppen og fikk en vond, kvalmende følelse i magen, som om jeg hadde gjort noe galt i forhold til min egen etiske standard og moral.

Jeg tenker at alle som jobber med mennesker til daglig sikkert må ha opplevd at enkelte episoder eller oppgaver på jobb kan være vanskelig i forhold til ens egen personlige overbevisning. En lege må kanskje gi opp å behandle en pasient på grunn av mangel på ressurser, en lærer når ikke igjennom til en elev fordi klassen er for stor, eller en politimann må anmelde en person han egentlig ikke ønsker å anmelde, da det kanskje er det siste personen trenger for å komme seg videre. Forholdet mellom pliktfølelse ovenfor arbeidsgiver og egne verdier kan tydeligvis på denne måten være kilde til frustrasjon og usikkerhet rundt rett og galt, ikke bare for meg, men også for andre. Er det noe jeg kan gjøre for å minske dette motsetningsforholdet slik at konflikten inni meg ikke blir så stor og vond? Jeg må virkelig innrømme at jeg synes det er merkelig at en ung jente tilsynelatende ikke skal få hjelp av de som er satt til å ha omsorgen for henne på grunn av lovfestede regler, og jeg synes det er enda merkeligere om dette er hensikten bak lovgivningen. Ordet tilsynelatende har jeg dog brukt med hensikt. Kanskje det faktisk *er* noe jeg har gått glipp av her, kanskje dette ikke bare handler om at min magefølelse var rett, og at barnevernloven er konservativ. Jeg må utforske dette nærmere.

La tvilen komme til gode

Akkurat der og da følte jeg at jeg hadde rett og systemet tok feil. Det var feil å ikke kontakte politiet for å finne Ina og få henne hjem igjen, selv om dette muligens ville bety å handle i strid med taushetsplikten. Normalt sett finner jeg tilfredshet i å følge generelle plikter, men i dette tilfellet var kontrasten så grov og uforenlig med min egen magesfølelse at det kan ikke ha vært rett. Jeg kan ikke fatte og begripe hvordan prinsipper om taushetsplikt og ikke-fysisk inngripen kan komme foran vårt ansvar som omsorgspersoner i en hendelse som dette. For meg virker det som et paradoks at de ungdommene som kanskje trenger en strengere håndhevelse av regler, blir ”beskyttet” av staten gjennom lover som fortsetter å gi dem en frihet de kanskje egentlig ikke har lyst på eller behov for. Jeg tenker tvert om at dette er ungdom som trenger veiledning, faste rutiner og fornuftige rammer som blir håndhevet på en forutsigbar måte, noe de kanskje ikke har hatt opp igjennom årene.

I ettertid har jeg derimot prøvd å se hendelsen fra et utenifra-perspektiv, slik at jeg kanskje er mer nøytral i vurderingen av den. Det første som slår meg er at jeg kanskje må godta og respektere at regelverket er slik som det er, og kanskje til og med anerkjenne at de som har laget det har en bredere kunnskap og en mer helhetlig forståelse av slike situasjoner. Jeg må kanskje bare ta det innover meg at min magesfølelse ikke er universell, og at regelverket er utarbeidet med de beste hensikter, basert på kunnskap og erfaring. Tross alt kjenner vi vel alle oss igjen, når noen som ikke kjenner bransjen vi jobber i skal fortelle oss hvordan vi skal praktisere yrket vårt. Ved å ta dette innover meg må jeg være ærlig å innrømme at jeg kanskje ikke har den kunnskapen som skal til for å foreta en korrekt vurdering av situasjonen. Kanskje min kunnskap generelt i livet ikke er dekkende for en slik situasjon som Ina er i, som har blitt mishandlet, forlatt og forrådt i storparten av livet. Når jeg tenker over det så er jeg jo egentlig ikke i tvil om barnevernet og barnevernloven ønsker det beste for barnet. Å sette spørsmålsteget ved dette faller egentlig på sin egen urimelighet. Jeg mener ikke med dette at min magesfølelse var feil, eller at det å ikke kontakte politiet var det absolutt rette å gjøre. Derimot ser jeg at det kan være en god grunnholdning å

være ydmyk ovenfor andre profesjoner og deres kunnskap, da det etter all sannsynlighet er en grunn til at ting er som de er.

Tverretatlig samarbeid og en gjensidig forståelse

Det er åpenbart at politiets oppgaver ikke er de samme som barnevernet eller andre lignende etater hvor oppfølging er en større del av det daglige arbeidet. I et tverrfaglig forebyggende perspektiv vil det alltid være forskjelligheter rundt pålagte oppgaver, lover og praksis. Politiet har på sin side et regelverk som åpner opp for å gi informasjon til barnevernet, og politiloven gir oss i stor grad mulighet til å regulere den personlige sfære til privatpersoner for å forebygge lovbrudd, samt ivareta befolkningens beste. Politilovens §13 (1995) gir politiet myndighet til å gripe inn ovenfor barn hvor det er fare for barnets utvikling. Dette er i tillegg en paragraf som gir politiet et stort skjønn da ordet ”kan” brukes. Gjennom barnevernlovens § 6-4 (1992) er politiet også pliktig til å gi opplysninger til barnevernet under visse forhold. Totalt sett viser dette at politiet i stor grad har en utvidet tolkning av taushetsplikten i forvaltningslovens § 13 (1967), og at handlingsrommet er ganske bredt. Barnevernet har derimot bare selvstendig opplysningsplikt når det gjelder avverging av diverse alvorlig lovbrudd jf. straffelovens §139 (1902). Med andre ord kan det virke som om restriksjonen i samarbeidet ligger i barnevernloven i dette tilfelle, da barnevernloven ikke har noen tilsvarende opplysningsplikt som politiet, men tvert imot en skjerpet taushetsplikt jf. barnevernloven § 6-7. Dette er noe jeg ikke forstod tidligere, og for så vidt fortsatt synes er problematisk. Vi jobber med samme klientell, og vi ønsker det samme utfallet. Det er merkelig at jeg den ene dagen som politi skal kjøre Ina hjem etter at hun har vært på rømmen, og neste dag får jeg ikke vite hvordan hun har det. Det er som om vi kommer fra to forskjellige verdener, og det gjør samarbeidet vanskelig.

Jeg betrodde meg en dag til en av de ansatte ved Østvatten om at jeg synes det var fryktelig vanskelig å sitte stille uten å gjøre noe når det var situasjoner som dette, og at jeg lurte på hva han tenkte om dette. Han fortalte meg at han også synes det er vanskelig, men at jeg måtte forstå at fokuset til

miljøhjemmet er at de ansatte først må få tillit hos de unge og at det er førsteprioritet. Tanken er da at så langt det er mulig og forsvarlig skal ungdommene selv få finne ut av hva som fungerer i livet, men at de ansatte skal være der og støtte dem uansett hvilke valg de måtte ta. Nettopp å opparbeide denne tilliten til voksne, at de ikke skal bli sviktet syntes viktigere på dette tidspunktet enn å være kontrollerende foreldre. Der vanlige foreldre kanskje ville brukt en form for straff eller irettesettelse, vil en ansatt på Østvatten vise mer forståelse og prøve å få den unge til å selv innse hvorfor noen ting er bedre enn andre. Dette ble en liten oppvekker for meg. De barn og unge som kommer på et miljøhjem som dette, har etter all sannsynlighet liten eller ingen grunn til å stole på voksne personer. Noen har kanskje blitt mishandlet seksuelt, fysisk og/eller psykisk. Eller kanskje de rett og slett har blitt forlatt til seg selv, og at de på den måten har følt at ingen har brydd seg. Når et barn føler seg sviktet på denne måten er det naturlig nok essensielt å finne en måte å bygge opp igjen tilliten. De må lære seg å stole på voksne igjen, eller stole på noen i det hele tatt for den saks skyld. Jeg fikk et inntrykk av at mange av de ansatte satt med følelsen av at de var ”siste mulighet”. Om de ikke klarte å vinne tilliten til de unge denne gangen ville det være for sent for de unge å noen gang opparbeide en relasjon hvor tillit og gjensidig respekt og forpliktelse var mulig. Men hvordan henger taushetsplikten sammen med dette? Jeg forstår fortsatt ikke hvorfor det ikke går an å få til et bedre samarbeid mellom barnevern og politi når vi ønsker samme mål.

Gjennom samtale med de ansatte og Ina selv tror jeg dette kanskje kan ha noe med Ina sin følelse av selv-autonomi. Evne til å ha kontroll over seg selv og over hva andre vet om hennes mest personlige forhold. Med det mener jeg at Ina skal ha muligheten til å leve et mest mulig normalt liv, uten at alle i kretsen, både privat og offentlig, skal ha inngående kunnskaper om hennes privatliv. Som skrevet tidligere er taushetsplikten til barnevernansatte skjerpet i forhold til forvaltningsloven generelt, kanskje nettopp for at barnet har en rett til å bestemme hvem i sin krets som skal få vite om deres situasjon. Ved at det i utgangspunktet bare er barnevernet som kjenner til Inas historie og hennes situasjon, vil jeg tro at dette gir henne en trygghet og en forståelse av at dette er det bare ”de” som vet, og at det er i utgangspunktet Ina som bestemmer om andre

skal få vite dette. Det er naturlig at det er foreldrene som kjenner barnet best, derfor er det naturlig at dette forholdet gjenspeiles i barnevernansatte og ungdom i miljøhjem. Når jeg tenker meg om, så tror jeg ikke jeg hadde satt pris på om noen hadde fortalt andre om mine familiære eller personlige tragedier, det er vel rett og rimelig at Ina føler det på samme måte.

Alt dette tatt i betraktning er det lettere å forstå at en som er ansatt kan blir mer vridd mot passivitet og handlingslammelse enn ved en vanlig forelder/barn situasjon. Ved å ta et ordentlig oppgjør med Ina, som det kanskje ville være naturlig å gjøre etter en episode som dette, ser jeg at det er fare for å støte henne bort. At hun vil lukke seg inne, og kanskje noe av det man har jobbet for i relasjonen vil være tapt. Ved å kontakte politiet bryter man en grense og involverer andre ”utenfor” familien, som igjen kan sende ut signaler som nevnt ovenfor.

Situasjonen Ina satte oss voksne i den dagen er fylt med problematiske vurderinger. Jeg lurer på om det er mange i politiet som *ser* denne problematikken. Om tverretatlige samarbeidspartnere evner å se de andre sine etaters virkelighet, slik *de* må forholde seg til den. Som jeg skrev tidligere må jeg kanskje som politi og menneske utenfor barnevernetaten akseptere at ting gjøres på den måten det blir gjort. Etter å ha pratet med kolleger i miljøhjemmet, og reflektert for meg selv i ettertid, så er det åpenbart at det finnes argumenter for at vi ikke skulle blande inn andre den kvelden. På samme måte som politiet kanskje ikke forstår til det fulle grunnverdiene barnevernet jobber etter, så er det vel sannsynlig å tenke seg at barnevernet heller ikke forstår politiet sin rolle?

En ansatt på miljøhjemmet spurte meg en gang om det var slik at Ina ville bli satt i varetekt om hun ble tatt med hasj på seg om vi fant henne, eller om vi ville kjøre henne hjem til miljøhjemmet. Hva svaret på dette er ikke så relevant, men jeg tenker at det er et eksempel på at det er viktig at vi kjenner til hverandres arbeidsrutiner, eller i det minste at vi har en så bra dialog at samme personen føler seg trygg på å ringe meg på lensmannskontoret om han eller hun har noen spørsmål. Vi i politiet kan kanskje bli flinkere til selv å ta initiativ til en slik form for relasjon oppimot miljøhjemmene. Dette for at både de ansatte alene, men også i felleskap med ungdommene får en slags relasjon til oss i når det ikke er

noen spesiell grunn til det. For å gjøre dette tenker jeg at det kreves en bevisst vilje til å gjøre dette oppimot miljøhjemmene.

Mine kolleger i miljøhjemmet ga indikasjoner på at de gjerne i visse situasjoner oftere hadde hatt et ønske om å bruke politiets ressurser, enten det var for etterretning av miljøer, en alvorsprat, eller som i Ina sitt tilfelle; å få henne hjem. Jeg vet også at flertallet av mine kolleger på lensmannskontoret jeg hadde praksis ved så verdien av det forebyggende aspektet ved slikt arbeid, selv om de ofte oppfattet barnevernet som ”vriene”. Jeg husker jeg pratet med en felles medstudent om hvor godt det føltes da vi etter nærmere 2 timer aktiv leting etter ei 14 år gammel jente, fant henne sittende på en benk i ytterkant av byen, ruset på hasj. Jenta hadde bare vært borte noen timer, men foreldrene var bekymret da de mistenkte at hun hadde begynt å henge med feil venner. Dette var ikke noe vi gjorde fordi det var plikt ettersom det hadde gått såpass kort tid siden foreldrene så henne sist. Vi gjorde det fordi vi så verdiene i det, og fordi vi ønsket å hjelpe.

Beslutninger på realistiske premisser

”Samarbeid er et positivt ladet ord. Det er vanskelig å stå opp i en tverretattlig forsamling å si at man er mot samarbeid” (Repstad, 2004, s. 11). Jeg tror de aller fleste vil si seg enig i dette på tross av faglige uenigheter. Det å samarbeide sees generelt på som noe positivt, enten det er gjennom Rosenborg sine samhandlingsteorier i fotball, eller to studenters samarbeid i eksamensforberedelser. Det å drive tverrfaglig forebyggende samarbeid handler om å få til noe som er bedre enn de enkelte aktører klarer alene. Enten ved at en utnytter hverandres ressurser og kunnskap, eller samarbeider slik at situasjoner forebygges på et tidligst mulig stadium. Jeg ser for meg at et fungerende samarbeid mellom politiet og Østvatten kunne dempet det potensielle farenivået ved situasjonen den kvelden.

Et tankeeksperiment jeg har gjort meg i ettertid er som følger: Om jeg uken etter endt opphold på Østvatten hadde kommet på lensmannskontoret og fått høre at mannen som ville kjøpe sex av Ina, hadde voldtatt to unge jenter natta før Ina forsvant. Hva ville jeg og de andre miljøarbeiderne da ha følt i forhold til

situasjonen med Ina? Dette var ikke tilfellet, men kunne ikke dette vært et reelt scenario? Vi på Østvatten visste ikke hva som var blitt sagt, hvem mannen var, og om han hadde noen relasjon til Ina. Vi var i mangel på kunnskap. Noe av den kunnskapen kunne vi kanskje hatt ved å ha et tverretatlig samarbeid med politiet. Et bredere samarbeid mellom etatene vil kunne gi en bedre informasjonsflyt og en vil kunne ta avgjørelser basert på mer informasjon. Dette vil sannsynligvis både føles mer rett, og avgjørelsene vil muligens være juridisk sett mer korrekt. Er det ikke en fordel at politiet vet at Ina har rømt? At hun nesten har solgt sex? Kanskje politiet vet hvem mannen er. Kanskje politiet vet hvem Ina henger med, noen som institusjonene ikke vet om, eller vice versa. Dette er informasjon som vil utgjøre en faktor i forhold til hva en skal foreta seg. En god beslutning tas først når premissene for beslutningen ikke er skjult. Uten kunnskap vil det ofte være skjulte eller i beste fall usikre premisser.

Det rettes i dag stor oppmerksomhet i samfunnet og mediene om at samarbeidet mellom offentlige etater må bli bedre. Det legges press på barnevernet i forhold til å utvide sin horisont med samarbeidspartnere for å tidligere kunne fange opp barn som lever under vanskeligere kår, men også for å styrke etaten sin faglige kunnskap og handlekraft (Kinge, 2012, s. 43-60). Med dette kan det forstås at selv om politiet og barnevernet ikke er hverandres viktigste støttespillere, er det et ønske om bedre samarbeid. I forhold til forebyggende arbeid er jo noe av essensen å forebygge nye, eller eventuelt lovbrudd i det hele tatt. Når vi vet at mange av de unge som er brukere av barnevernet på en eller annen måte ofte har vært eller kommer til å være i kontakt med politiet (som fornærmet, vitne eller mistenkt), fremstår det som desto mer viktig at et generelt samarbeid med politiet opprettes og ivaretas.

I Stortingsmelding nr. 42 (2004-2005) fremgår det at politiet skal søke å jobbe mer forebyggende gjennom proaktivt arbeid. Politiet skal da særlig rette søkelyset mot barn som er i faresonen eller i startfasen av en kriminell karriere. ”*En av politiets viktigste samarbeidspartnere når det gjelder forebygging av barne- og ungdomskriminalitet, er barnevernet*” (Myhre Lie, 2011, s. 65). Myhre Lie skriver videre at en deler det forebyggende arbeidet opp i situasjon- og personorientert forebygging. Det personorienterte arbeidet går ut på å forhindre at barn og unge begår lovbrudd gjennom å se på de bakenforliggende årsakene.

Politiets rolle i dette er i hovedtrekk å få oversikt over ungdomsmiljø og identifisere ungdommene som er i faresonen, mens andre etater som barnevernet går dypere inn i problematikken. Nettopp fordi problematikken er så kompleks og sammensatt kreves et tverrfaglig samarbeid med avgrensede oppgaver som i størst mulig grad utfyller hverandre.

Fra den styrende side, både fra barnevernet og politiet, er det tydeligvis et økende fokus og ønske om tverrfaglig samarbeid. Tidligere har jeg skrevet at mitt personlige inntrykk er at det også er vilje fra etatene ute i felten til å samarbeide, så når både ledelse og arbeidstakere er enige, hvorfor var det så vanskelig å kontakte politiet for oss på Østvatten?

Hindringer på veien

Jeg har tidligere pekt på at taushetsplikten til de barnevernansatte ble oppfattet strengt fra de ansatte på Østvatten, og at dette kan være en av årsakene til at samarbeidet ble vanskelig. Det var nettopp taushetsplikten som var den reelle grunnen til at vi ikke kontaktet politiet den kvelden. Mitt inntrykk er derfor at taushetsplikten eller tolkingen av den var en flaskehals, og det er derfor viktig og nyttig å være trygg på lovverket rundt dette. Olsen (2004) hevder at i tverrfaglige samarbeid kan taushetsplikten være til hinder, men at: ”*den får et ufortjent stort ansvar for samarbeidsproblemene*” (s. 174). Videre mener Olsen at hovedårsaken til denne problematikken ikke ligger i taushetsplikten, men at noen etater velger å benytte seg av *taushetsretten* fremfor *opplysningsretten*. Med dette mener han at det finnes mange unntak fra taushetsplikten, blant annet barnevernlovens § 6-7, 3. ledd (1992). Denne paragrafen regulerer unntak som i en enkelt sak skal fremme samarbeid mellom andre deler av forvaltningen slik som for eksempel barnevern og politi. Men dette er unntak etatene enten gjennom uvitenhet eller etiske betraktninger velger å ikke benytte seg av.

I rettighetsforskriften (2011) kommer det frem hvilket verdisyn som legges til grunn for tjenesten til barnevernsinstitusjonen. Kapittel 2, og særlig § 7 presiserer hvilket fokus barnets integritet skal ha, og at dette alltid skal vurderes opp mot tiltak som gjøres og informasjon som deles. Tidligere i oppgaven min

var jeg inne på at institusjonen kan ha andre grunner til å gjøre som de gjør enn det politiet kanskje forstår. Hensynet til dette verdisynet sammenfaller med dette, og kan derfor sees på som et argument til at informasjon som tilsynelatende vil være til det beste for det forebyggende arbeidet ikke deles. De benytter seg av taushetsretten, selv om de kan velge å dele den.

Hvorvidt årsaken til at vi på Østvatten ikke kontaktet politiet var en forståelse av taushetsretten eller taushetsplikten, vet jeg ikke. Jeg ser for meg at det kan være en fin blanding da det for nyansatte og ansatte uten formell utdanning kan være lett å forveksle disse, samt være usikre på forståelsen og bruken av dette. Er en i tvil, så er en ikke i tvil. Dette er vel en god leveregel, men kanskje dette er en bedre en; er en i tvil, oppsøk kunnskap.

Om både politiet og barnevernet ønsker et bedre samarbeid, og taushetsplikten i utgangspunktet ikke er et uovervinnelig hinder, hvorfor var jeg som politi i ett år aldri i kontakt med Østvatten? Er dette bare på grunn av de strenge taushetsreglene til barnevernet, eller kan vi snu på flisa å rette en finger til politiet da de *selv* kan oppsøke miljøhjemmene, noe vi sjelden eller aldri gjør. Kinge (2012) skriver at det er viktig at vi som fagpersoner gjør oss kjent med hverandre også i fredstid, ikke bare i en konkret sak, men generelt samarbeid (s. 45). Gjennom å møtes i fredstid kan vi kanskje bli litt bedre kjent og få en forståelse av hva vi forventer av hverandre. Videre skriver Knudsen (2004) at det å samarbeide er også det å bli enige om hva man *ikke* skal samarbeide om, altså praktisk arbeidsfordeling. Det er altså like viktig å vite i hvilke situasjoner vi vil stå alene, ikke bare når vi kan forvente bistand.

Jeg ser ingen grunn til at vi som politi på lensmannskontoret ikke kunne ha et møte med de ansatte på Østvatten, uten at det trengte å være en samtale om noen bestemt person. Det å bli kjent, informere hverandre om respektive arbeidsoppgaver og ansvarsområder, det å ha avklart lovmessige utfordringer og kjenne til etiske problemstillinger rundt hverandres oppgaver tror jeg vil skape en gjensidig respekt og forståelse. Tilliten vil bli større, og både barnevernansatte og politi kanskje vil være mindre utsatt for å føle den håpløse frustrasjonen jeg følte den kvelden på Østvatten.

Den gode følelsens opphav

Det å arbeide med vanskeligstilte ungdom, og det å bli politi forbinder jeg med noe positivt. Det å ha muligheten til å kunne bidra til å gjøre et enkelt menneskes liv litt bedre er nettopp noe av grunnen til jeg begynte på politihøyskolen. Ved å ha mulighet til å hjelpe noen gir det meg altså en mulighet til å leve i tråd med min moral og mitt verdisyn, og på denne måten gi meg en god følelse. Med andre ord vil jeg føle velbehag etter å ha foretatt meg en handling som jeg føler er ”rett”.

Tidligere i oppgaven reflekterte jeg rundt temaene ”det rette” og hva som er ”rett”. Med dette mener jeg det potensielle motsetningsforholdet mellom hva som er rett i forhold til instruksverk, og hva som er det gode eller rette i forhold til min person og mitt verdisyn. Dette er et dilemma som kan sees på mange nivåer. I etikkens verden er det i utgangspunktet to tradisjoner som speiler problematikken; det gode eller det moralske verdifulle, eller pliktetikken, hvor det å følge plikten i seg selv er verdifullt (Nilstad, 2005, s. 22). Pliktetikken sees ofte på som noe vi er pålagt av andre å gjennomføre, som f.eks. instruksjer, men det kan også være noe vi pålegger oss selv. Det å følge barnevernloven, slik vi tolket det den kvelden, er å leve i tråd med et pliktetisk-verdisyn. Med andre ord vil det isolert sett være moralsk klanderverdig av oss ikke å følge denne plikten. Men det at vi føler oss moralsk forpliktet til i forhold til egne verdier vil også være et aspekt av pliktetikken.

I utgangspunktet er det vel slik at regler og instruksverk ofte bygger på etiske retningslinjer og grunnprinsipper. Dette gjelder også mange av politiets sine egne arbeidsinstruksjer (Nilstad, 2005, s. 22, 192), og helt sikkert barnevernet sine også. Etter hvert er det naturlig å tenke seg at disse etiske retningslinjene er noe de ansatte tar inn over seg i et sosialt felleskap, og over tid lar det forme ens personlige etikk og moral mer eller mindre ubevisst. På en arbeidsplass vil det ofte utvikle seg felles konsensus og en viss likhet i forhold til hvordan en tenker om arbeidsoppgaver og verdisyn relatert til dette. Det er vel nettopp slik vi mennesker utvikler oss som moralske vesener, gjennom interaksjon og påvirkning fra andre mennesker i et sosialt system. Det kan nok derfor være vanskelig, om ikke umulig, å skille klart og tydelig på hva en har

med seg fra før og i hvor stor grad en er eller har blitt formet av en arbeidsplass og dens praksis. Selv om det ofte er enighet i et arbeidsmiljø, tror jeg allikevel ikke det er mulig å komme utenom tilfeller hvor enkeltpersoners moral er forskjellige fra hverandre, eller med gjeldende praksis. Det er vel kanskje det siste som skjedde i forhold til min opplevelse av hendelsen med Ina den kvelden. Det ble en plikt-kollisjon inni meg. På den ene siden var min pliktfølelse ovenfor regelverket, mens på den andre siden følte jeg også det var min plikt å hjelpe. Jeg oppfattet at det gode i akkurat denne situasjonen var å hjelpe Ina og å beskytte henne. Denne plikten fremstod for meg som minst like gyldig som min plikt til å følge reglene. På denne måten havnet jeg i en slags form for kognitiv dissonans² hvor jeg følte stort ubehag. Men spørsmålet er fortsatt ikke besvart. Er det noe regime som avgjør hva som etisk sett er mest riktig i en slik situasjon? Er det urett eller umoralsk å være uenig eller ikke å godta alt som står i arbeidsinstrukser?

Pliktetikkenes far regnes for å være den tyske filosofen Immanuel Kant. Kant mener at måten å finne ut av hva som er det rette vil være å tenke universelt; hva vil vi at alle andre skal gjøre i samme situasjon. Det som er viktig er at en da ikke skal tenke på konsekvensene, men om det er de prinsippene en handler ut fra som skal være universelle. Kant mener derfor at handlinger motivert av hva en føler er rett i en situasjon, ofte vil være feil (Henriksen og Vetlesen, 2006, s. 161-174). I mitt tilfelle vil da spørsmålet være om jeg ønsker at andre skal handle ut fra plikten til å følge arbeidsinstrukser, eller om jeg vil at alle skal handle følge arbeidsinstrukser så lenge de ikke er i konflikt med sin egen moral. Dette synes for meg å være veldig vanskelig, og kaldt. Den tar meg ut av selve situasjonen der og da, og dette er vel det noe av kritikken til Kants pliktetikk bygger på. Vi mennesker er subjekter, og for meg virker det litt som en utopi at vi til enhver tid skal se bort ifra konsekvenser, det unike i situasjoner og følelsen handlingen bringer med seg. Dessuten ser jeg et par andre praktiske problemer med teorien. Om det å handle etter regelen er universelt riktig, og det er det jeg ønsker at alle andre skal gjøre, hva da om regelen er ”urett”? Eller i motsatt fall; om jeg ønsker at alle i ytterste konsekvens skal handle etter sin egen

² Med kognitiv dissonans menes i psykologisk perspektiv en tilstand, der to eller flere ønsker eller motiver for en handling er i konflikt. (Store norske leksikon, 2012)

pliktfølelse i forhold til personlig moral, blir jeg da tvunget til etisk sett for eksempel å forsvare Adolf Hitler sine handlinger ut fra hans egne handlingsregler?

Epilog: En erfaring rikere

Ingenting er rett til enhver tid, og ikke noe regelverk er feilfritt. Jeg tenker at vi av den grunn alene selvfølgelig ikke skal svelge alt uten en kritisk røst, og at vi i det minste bør si ifra når det er noe som føles feil. I tillegg tror jeg det har en verdi i seg selv å være seg bevisst problematikken rundt etiske problemstillinger i arbeid med mennesker. Ikke minst for å forstå hva man blir formet av, men også for å opprettholde en sunn evne til å reflektere over rett og galt i en setting hvor det er lett å la seg styre av konformitetspress og sterke tradisjoner. Hva jeg erfarte i denne hendelsen er at mine handlinger og min moralske refleksjon rundt disse handlingene ikke bare er styrt av mine etiske prinsipper og verdier, men også i stor grad av kunnskap rundt situasjonen. Dette føler jeg er viktig lærdom å dra med seg for meg personlig, men også i sammenheng med politiryket.

Kunnskap kan derfor virke å være en rød tråd i min opplevelse av hele situasjonen. Kunnskap om regelverk som taushetsplikten, kunnskap om verdiene og det menneskesynet de forskjellige etatene legger til grunn, og kunnskap om hvordan en skal bygge en tverrfaglig relasjon. Ved å strebe mot dette ser jeg for meg at samarbeidet vil kunne styrkes, og vi vil kunne få til et totalt sett bedre forebyggende tilbud. På samme måte kan det være at min negative opplevelse av hele situasjonen ikke hadde blitt oppfattet like negativt, om jeg der og da hadde forstått tanken bak. Med det så mener jeg ikke at jeg aldri vil havne i en slik konflikt igjen. Men det kan være at den vonde følelsen blir litt dempet ved at jeg forstår hvilken situasjon jeg er i. Jeg har tilegnet meg kunnskap om mitt eget verdisyn, og jeg har en referanse gjennom opplevelsen på Østvatten. Gjennom denne erfaringen vil jeg derfor kanskje klare å se lignende dilemmaer fra et mer nøytralt ståsted, og forhåpentligvis ta den rette beslutningen.

Litteraturliste

- Barnevernloven (1992). *Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr.100*. Hentet 8. mai 2012 fra <http://www.lovdato.no/all/hl-19920717-100.html#6-4>
- Forvaltningsloven (1967). *Lov om behandlingssåten i forvaltningsaker av 10. februar*. Hentet 9. mai 2012 fra <http://www.lovdato.no/all/tl-19670210-000-003.html#13>
- Helsetilsynet. (2012, 2. mars). *Barneverntjenester*. Hentet 10. mai fra <http://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Nye-tilsynsomrader/Barnevern/>
- Henriksen, J. & Vetlesen, A. J. (2006). *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kinge, E. (2012). *Tverretatlig samarbeid omkring barn. En kilde til styrke og håp*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Knudsen, H. (2004). Samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 19-69). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kognitiv dissonans. (2012). I: *Store Norske Leksikon*. Hentet 10. mai 2012 fra <http://snl.no/konflikt/psykologi>
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende Politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Nilstad, M. (2005). *Yrkesetikk for politiet*. Nesbru: Forlaget Vett & Viten AS
- Olsen, L. O. (2004). Juridiske rammer for tverretatlig samarbeid. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 147-186). Oslo: Universitetsforlaget.
- Politiloven (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*. Hentet 8. mai 2012 fra <http://www.lovdato.no/all/hl-19950804-053.html#13>
- Repstad, P. (2004). Introduksjon til 2. utgave. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 11-17). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rettighetsforskriften. (2011). *Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon*. Hentet 8. mai fra <http://www.lovdato.no/for/sf/bl/bl-20111115-1103.html>

Stortingsmelding nr. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Hentet 8. mai fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-42-2004-2005-.html?id=199239>

Straffeloven (1902). *Lov om almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902*. Hentet 8. Mai 2012 fra <http://www.lovdatab.no/all/tl-19020522-010-017.html#139>

Selvvalgt pensum

Helsetilsynet. (2012, 2. mars). *Barneverntjenester*. Hentet 10. mai fra <http://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Nye-tilsynsomrader/Barnevern/>

Kinge, E. (2012). *Tverretatlig samarbeid omkring barn. En kilde til styrke og håp*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Knudsen, H. (2004). Samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 19-69). Oslo: Universitetsforlaget.

Kognitiv dissonans. (2012). I: *Store Norske Leksikon*. Hentet 10. mai 2012 fra <http://snl.no/konflikt/psykologi>

Olsen, L. O. (2004). Juridiske rammer for tverretatlig samarbeid. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 147-186). Oslo: Universitetsforlaget.

Repstad, P. (2004). Introduksjon til 2. utgave. I: P. Repstad (red.), *Dugnadsånd og forsvarsverker* (s. 11-17). Oslo: Universitetsforlaget.

Rettighetsforskriften. (2011). *Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon*. Hentet 8. mai fra <http://www.lovdatab.no/for/sf/bl/bl-20111115-1103.html>